

Europos migracijos tinklas

Lietuvos Respublikos nacionalinis informacijos centras

**METINĖ POLITIKOS ATASKAITA:
MIGRACIJA IR PRIEGLOBSTIS
LIETUVOJE 2011**

VILNIUS, 2012

TURINYS

Santrauka	3
1. Įvadas: tikslas ir metodika	5
2. Bendra politinės ir teisinės sistemos struktūra	5
3. Bendri pokyčiai migracijos ir prieglobsčio srityje	5
3.1 Politiniai pokyčiai	5
3.2 Pagrindinės politinės ir teisinės diskusijos	5
3.3 Svarbiausi įvykiai migracijos ir prieglobsčio srityje	7
3.4 Instituciniai pokyčiai	8
4. Teisėta imigracija ir integracija	9
4.1. Ekonominė migracija	9
4.2. Šeimos susijungimas	11
4.3. Integracija	12
4.4. Pilietybė ir natūralizacija	12
5. Neteisėta imigracija ir grąžinimas	14
5.1. Neteisėta imigracija	14
5.2. Grąžinimas	16
5.3. Kova su prekyba žmonėmis	17
6. Sienų kontrolė	19
6.1. Išorės sienų kontrolė ir apsauga	19
6.2. Bendradarbiavimas dėl sienų kontrolės	19
7. Prieglobstis	21
8. Nelydimi nepilnamečiai	22
9. Visuotinis požiūris į migraciją	22
10. Europos Sąjungos teisės aktų įgyvendinimas	23
Šaltiniai	24

Santrauka

Europos migracijos tinklo Lietuvos Respublikos Nacionalinio informacijos centro parengtoje 2011 metų migracijos ir prieglobsčio politikos ataskaitoje apžvelgti svarbiausi pokyčiai, įvykę 2011 metais šioje srityje. Ataskaita parengta vadovaujantis Europos migracijos tinklo parengtais bendrais šiai ataskaitai rengti taikomais reikalavimais.

Emigracija. Palyginti su 2010 metais, kai buvo fiksuota didžiausia deklaruota emigracija iš Lietuvos (2010 m. išvykimą deklaravo 83,5 tūkst. Lietuvos gyventojų), 2011 metais mažėjo (2011 m. išvykimą deklaravo 53,9 tūkst. Lietuvos gyventojų). Pagrindinės emigracijos tikslo šalys išliko tos pačios, kaip ir ankstesniais metais, – tai Jungtinė Karalystė, Airija, Norvegija, Vokietija.

Imigracija. 2011 metais savo atvykimą į Lietuvą deklaravo 15,7 tūkst. asmenų, t. y. tris kartus daugiau negu 2010 metais (2010 m. atvyko 5,2 tūkst.). Virš 89 proc. imigravusių sudarė Lietuvos Respublikos piliečiai. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, užsieniečių imigravo 1,7 tūkst., t. y. beveik tris kartus daugiau negu 2010 metais. Daugiausia atvyko iš Rusijos, Baltarusijos, Ukrainos, Latvijos. Didžioji dalis imigrantų atvyko darbo tikslais, 2011 metais užsieniečiams išduota beveik du kartus daugiau leidimų dirbti negu 2010 metais.

Dvišalis bendradarbiavimas. Lietuva 2011 m. ratifikavo ir yra pasirengusi įgyvendinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Baltarusijos Respublikos Vyriausybės susitarimą dėl Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos pasienio gyventojų kelionių tvarkos. Tačiau šis susitarimas nėra įsigaliojęs. Siekdama paskatinti baltarusių atvykimą į Lietuvą socialiniais, kultūriniais ir kitais tikslais bei plėtoti bendradarbiavimą tarp valstybių, Lietuvos Respublikos Vyriausybė nusprendė neimti mokesčio už prašymų išduoti nacionalines vizas Baltarusijos Respublikos piliečiams nagrinėjimą. Statistikos departamento duomenimis 2011 metais Lietuvoje apsilankė 26 proc. daugiau turistų iš Baltarusijos nei 2010 metais.

Teisėta imigracija. 2011 metais pakeitus vizų išdavimo taisykles buvo palengvintas studentų ir tyrėjų šeimos narių atvykimas į Lietuvos Respubliką. Šie pakeitimai leidžia išduoti nacionalinę ilgalaikę vizą studentams, atvykstantiems į Lietuvą nepriklausomai nuo studijų pobūdžio. Taip pat nustatyta, kad nacionalinę ilgalaikę vizą gali gauti užsieniečių, atvykstančių į Lietuvos Respubliką dirbti pedagoginio darbo ir (arba) vykdyti mokslinių tyrimų ir (arba) eksperimentinės plėtos darbų mokslo ir studijų institucijose, šeimos nariai.

Neteisėta imigracija. Sulaikomų nelegalių migrantų skaičius auga - 2011 metais sulaikyti 1806 nelegalūs migrantai (2010 m. – 1297, 2009 m. – 1214). Daugiausia (apie 82 proc.) nustatoma atvejų, kai užsieniečiai neišvyksta pasibaigus vizos galiojimo laikui. Kaip ir ankstesniais metais, neretai Lietuva pasirenkama kaip tariamas kelionės tikslas, ieškant būdų patekti į Šengeno erdvę, pasirenkant tokius neteisėto atvykimo būdus kaip melagingų duomenų pateikimas vizai gauti, fiktyvių įmonių steigimas, fiktyvių santuokų sudarymas. 2011 metais Užsieniečių registracijos centre buvo apgyvendinti 508 užsieniečiai, iš kurių apie pusę (251) sudarė Gruzijos piliečiai.

Pastarieji neretai pateikdavo prieglobsčio prašymą, siekdami pasinaudoti įgyta judėjimo teise ir pasišalinti iš Užsieniečių registracijos centro.

Prieglobstis. Prieglobsčio prašytojų skaičius auga – 2011 metais pateikta 406 prašymai dėl prieglobsčio (2010 m. gauti 373, 2009 m. – 211 prašymų). Apie pusę gautų prašymų pateikė Gruzijos piliečiai (nei vienam Gruzijos piliečiui nebuvo suteikta tarptautinė apsauga). 2011 metais papildoma apsauga suteikta 88 užsieniečiams, pabėgėlio statusas – 7 užsieniečiams (5 Baltarusijos ir 2 Afganistano piliečiams). Įvykiai Šiaurės Afrikos valstybėse praktiškai neturėjo įtakos prieglobsčio prašytojų srautams.

Pilietybė. Įsigaliojo naujas Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymas. Nors Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimo natūralizacijos tvarka sąlygos nepasikeitė, 2011 metais asmenų, kuriems pilietybė suteikta natūralizacijos tvarka, skaičius padidėjo 1,9 karto. 2011 metais Lietuvos Respublikos pilietybė šia tvarka suteikta 311 asmenų (2010 metais buvo 162 asmenims), iš jų daugiausia – asmenims be pilietybės (125 asmenys), Rusijos (97 asmenys) ir Ukrainos (44 asmenys) piliečiams.

Teisėkūra. Nepriimti Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimai, perkeliančys ir įgyvendinantis Europos Sąjungos teisės aktų nuostatas. Priimti tik įstatymo pakeitimai, perkeliančys Direktyvos 2008/115/EB (grąžinimo direktyva) nuostatas. Kiti siūlymai, tarp jų ir dėl 2009 m. gegužės 25 d. Tarybos direktyvos 2009/50/EB (dėl aukštos kvalifikacijos darbuotojų) liko nesvarstyti. Priimti Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso straipsniai, nustatantys atsakomybę asmenims už melagingų duomenų pateikimą kvietimams užsieniečiui atvykti į Lietuvos Respubliką patvirtinti arba padėjimą kitu neteisėtu būdu užsieniečiui gauti dokumentą, patvirtinantį užsieniečio teisę būti ar gyventi Lietuvos Respublikoje, papildytas Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas straipsniu, kuriuo įtvirtinta baudžiamoji atsakomybė darbdaviui už nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių nelegalų darbą.

Išsamesnė informacija pateikiama ataskaitoje ir jos priede.

Ataskaitoje dėstoma nuomonė nėra oficiali valstybės ir jos institucijų pozicija.

1. Įvadas: tikslas ir metodika

Ataskaita siekiama apžvelgti migracijos politikos ir migracijos procesų valdymo pokyčius Lietuvoje 2011 metais.

Ataskaita rengta derinant kokybinius ir kiekybinius duomenų rinkimo bei analizės metodus. Nagrinėti ir analizuoti Lietuvos Respublikos teisės aktai, oficialiai paskelbti jų projektai, įvairių institucijų, įstaigų ir organizacijų skelbti duomenys ir pranešimai, naudotasi kitais viešais informacijos šaltiniais.

2. Bendra politinės ir teisinės sistemos struktūra

Informacija apie šalies politinę sistemą, valstybės migracijos bei prieglobsčio politiką formuojančias ir ją įgyvendinančias institucijas, pagrindinius šios srities politinius dokumentus bei teisės aktus pateikta 2012 metais atnaujintoje Europos migracijos tinklo Lietuvos Respublikos nacionalinio informacijos centro studijoje „Prieglobsčio ir migracijos organizacija Lietuvoje“, todėl šioje ataskaitoje bendra politinės ir teisinės sistemos struktūra nėra aptariama.

3. Bendri pokyčiai migracijos ir prieglobsčio srityje

3.1 Politiniai pokyčiai

2011 metais Lietuvoje vyko savivaldybių tarybų rinkimai. Savivaldos institucijos Lietuvoje nevertintinos kaip turinčios įtakos migracijos ir prieglobsčio politikai.

3.2 Pagrindinės politinės ir teisinės diskusijos

Lietuvos gyventojų surašymas. Emigracija. 2011 metais Lietuvoje vyko visuotinis gyventojų ir būstų surašymas. Todėl, laukiant jo rezultatų, neišvengiamai diskutuota apie gyventojų emigraciją, kuri labiausiai lėmė Lietuvos gyventojų sumažėjimą. Lietuvos statistikos departamento pateiktais išankstiniais 2011 metų visuotinio gyventojų ir būstų surašymo duomenimis¹, 2011 m. kovo 1 d. Lietuvoje buvo 3 mln. 54 tūkst. nuolatinių gyventojų (2001 m. vykusio gyventojų surašymo duomenimis Lietuvoje gyveno 3 mln. 484 tūkst. gyventojų), t. y. 12 procentų arba 430,2 tūkst. gyventojų mažiau negu 2001 metais. Labiausiai gyventojų sumažėjo dėl emigracijos (76 %) – per pastarąjį dešimtmetį iš šalies išvyko 328,3 tūkst. gyventojų, o atvyko 64,2 tūkst.

¹ http://www.stat.gov.lt/uploads/docs/surasymas_lt.pdf

Tačiau pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis 2011 metais emigracijos mastai sumažėjo², o imigracija išaugo. 2011 metais iš Lietuvos emigravo 53,9 tūkst. gyventojų, t. y. 29,3 tūkst. mažiau negu 2010 metais, o imigravo – 15,7 tūkst. asmenų, t. y. tris kartus arba 10,5 tūkst. daugiau negu 2010 metais. Kaip ir ankstesniais metais, pagrindinės emigracijos tikslo šalys, – Jungtinė Karalystė (2011 m. kas antras emigravo į šią šalį), Airija (10, 4 proc.), Norvegija (7,1 proc.), Vokietija (7 proc.). Emigracijos mažėjimo ir Lietuvos piliečių grįžimo į šalį tendencijomis³ džiaugėsi politikai, kurie jas aiškino šalies ekonomikos atsigavimu ir žadėjo toliau dėti pastangas stabilios ekonomikos aplinkos ir naujų darbo vietų kūrimui šalyje bei siūlė išvelgti ir emigracijos privalumus įgyjant atitinkamas kompetencijas ir darbo įgūdžius⁴. Tačiau pastebima ir tai, kad emigruoja vis daugiau jaunų žmonių – 2011 metais penktadalį (21,8 proc.) emigrantų sudarė 20–24 metų amžiaus emigrantai (palyginti, 2007 metais jų dalis buvo 13,2 proc.)⁵. Neabejotinai emigracija išlieka ypatingai jautriu visuomenei klausimu, dėl kurio nerimsta viešos diskusijos, svarstoma ar gali ir kokiais būdais valdžios institucijos sulaukyti gausiai emigruojančius savo gyventojus⁶, tarp jų perspektyvius universitetų absolventus bei savo sričių kompetentingus profesionalus (medikus ir kt.). Dalį perspektyviausių savo protų Lietuva praranda ir dėl studentų emigracijos į užsienio universitetus, nes dalis jų, baigę studijas, negrįžta (studijuoti į kitas šalis išvyksta apie 4 proc. šalies abiturientų⁷). Švietimo ir mokslo ministerija siekia studijoms Lietuvoje pritraukti gabius trečiųjų šalių piliečius ir iškėlė tikslą, kad iki 2020 metų užsienio studentai sudarytų dešimtadalį visų besimokančių kolegijose ir aukštosiose mokyklose (šiuo metu užsieniečiai sudaro apie 2 proc. arba 4,5 tūkst. studijuojančių šalyje)⁸. Taip Lietuvos aukštosios mokyklos ne tik kompensuotų studijuojančio jaunimo išvykimą, bet ir įgytų šalies aukštojo mokslo tarptautinį pripažinimą. Siekdama šių tikslų, 2011 metais ministerija padengė 4 studentams studijų (magistro laipsnis) mokesį ir skyrė stipendijas (apie 1300 Lt per mėnesį), o dar 4 studentams skyrė tik stipendijas⁹.

Įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimai. Lietuvos Respublikos Vyriausybė deklaruoja siekianti pritraukti kvalifikuotą darbo jėgą, visų pirma, ne kompensuojant emigraciją, bet didinant šalies konkurencingumą, užtikrinant ekonomikos augimą ir išsaugant socialinę sistemą. Tuo tarpu Lietuvos Respublikos Seimas nesvarstė ir nepriėmė Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateiktų įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimų, perkeliančių direktyvą 2009/50/EB dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir apsigyvenimo sąlygų

² <http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveelections.asp?MainTable=M3020107&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSID=6287&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=>

³ 2011 metais į Lietuvą grįžo 14 tūkst. Lietuvos piliečių, iš jų beveik pusė atvyko iš Jungtinės Karalystės (6,4 tūkst.); užsieniečių atvyko 1,7 tūkst., dauguma iš jų iš Rusijos, Baltarusijos, Ukrainos ir Latvijos.

⁴ <http://www.ekonomika.lt/naujiena/emigracijos-statistika-lietuviai-jau-grizta-namo-23017.html>

⁵ <http://www.lrytas.lt/-13324946781332377272-jaunimas-emigruoja-nes-neturi-darbo.htm>

⁶ <http://www.veidas.lt/ar-lietuva-pajegi-sustabdyti-jaunimo-emigracija>

⁷ <http://www.tiesa.com/naujienos/4276/lietuva-studentu-emigracija-ti.html>

⁸ <http://www.tiesa.com/naujienos/4276/lietuva-studentu-emigracija-ti.html>

<http://www.rimtasreikalas.lt/naujienos/naujienos/lietuvoje-studijuoja-45-tukst.-uzsienieciu/>

Iš Europos valstybių - Baltarusijos, Rusijos Federacijos, Ispanijos, Lenkijos, Ukrainos - yra atvykę 3,8 tūkst., arba 86 proc., studentų užsieniečių. Kas dešimtas (11 proc.) studentas yra atvykęs iš Azijos, po 1,5 proc. - iš Afrikos, Šiaurės ir Pietų Amerikos, 0,1 proc. - iš Australijos.

⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2011 m. balandžio 27 d. priėmė nutarimą Nr. 476 „Dėl Paramos teikimo į antrosios pakopos nuolatinės studijų formos studijų programas Lietuvos aukštosiose mokyklose priimtų užsieniečių studijoms tvarkos aprašo pavirtinimo“, kuriuo nustatė stipendijų ir išmokų studijų kainai padengti trečiųjų valstybių piliečiams, priimtiems į Lietuvos aukštųjų mokyklų antrosios pakopos nuolatinės studijų formos studijas, dydį, skyrimą ir išmokėjimą.

siekiant dirbti aukštos kvalifikacijos darbą bei kitų pasiūlymų, nustatančių lengvesnes atvykimo procedūras aukštos kvalifikacijos darbuotojams, tyrėjams, dėstytojams bei studentams. Viešojoje erdvėje nemažai politikų Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateiktus siūlymus vertino kaip pernelyg liberalius. Vidaus reikalų ministras, vertindamas tokią padėtį dėl vėlavimo perkelti direktyvas, teigė, kad vėlavimą priimti įstatymą lemia Seimo nenoras perimti Europos Sąjungos teisės nuostatas, apibrėžiančias imigrantų iš trečiųjų šalių padėtį, ir pabrėžė, kad dėl tokio požiūrio gresia atitinkamos sankcijos¹⁰. Verslo interesus atstovaujančios organizacijos valstybės darbo imigracijos politiką vertina kaip ribojančią, kritikuojamos ne tik biurokratinės užsieniečių įdarbinimo procedūros, bet ir netoliaregiškas valdžios požiūris siekiant ilgalaikių tikslų, sprendžiant ekonominius bei demografinius iššūkius. Viešojoje erdvėje nestigo priešingus požiūrius atspindinčių pasisakymų¹¹.

Lietuvos Respublikos pilietybė. 2011 m. balandžio 1 d. įsigaliojo naujas Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymas, tačiau diskusijos dėl pilietybės santykių teisinio reguliavimo, ypatingai aistros dėl dvigubos pilietybės atvejų reglamentavimo, nesibaigė. Galimybės Lietuvos piliečiams turėti ir kitos valstybės pilietybę riboja Lietuvos Respublikos Konstitucija. Pagal Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo dar 2006 metais pateiktą išaiškinimą¹², įstatyme nustatyti dvigubos pilietybės atvejai turi būti ypač reti. Okupacijos laikotarpiu ir iki jos, taip pat pastaraisiais metais gausiai emigravusiųjų iš Lietuvos piliečių toks reguliavimas netenkina. Nemažai politikų irgi kritikuoja tokį įstatymą, tačiau priimti liberalesnes dvigubos pilietybės požiūriu įstatymo pataisas, nekeičiant Lietuvos Respublikos Konstitucijos, ar skelbti referendumą dėl Konstitucijos pataisų, nesiryžta.

Susitarimas su Baltarusija dėl vietinio eismo. Nors Lietuvos Respublikos Vyriausybė ir Baltarusijos Respublikos Vyriausybė susitarimą dėl Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos pasienio gyventojų kelionių tvarkos pasirašė 2010 m. spalio 20 d., 2011 metais jį ratifikavo abi pusės, susitarimas dar nėra įsigaliojęs. Jis palengvintų keliones per sieną apie 600 tūkst. Baltarusijos pasienio ir apie 800 tūkst. Lietuvos pasienio gyventojų. Lietuvos pusė yra pasirengusi įgyvendinti susitarimą dėl vietinio eismo, tačiau Baltarusijos pusė užėmusi delsimo poziciją. Todėl šis klausimas išlieka aktualiu ir politiniu lygmeniu ir viešojoje erdvėje. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2011 m. rugsėjo 14 d. priėmė vienašalį sprendimą neimti mokesčio už prašymų išduoti nacionalines vizas Baltarusijos Respublikos piliečiams nagrinėjimą. Statistikos departamento duomenimis 2011 metais Lietuvoje apsilankė 368 tūkst. turistų iš Baltarusijos ir tai 26 procentais daugiau nei 2010 metais. Į mūsų šalį atvykstančių turistų sraute 21 procentą sudaro baltarusiai¹³.

3.3 Svarbiausi įvykiai migracijos ir prieglobsčio srityje

Parengtas Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių tesinės padėties“ įstatymo projektas, kuris Lietuvos Respublikos Seimui 2011 m. birželio 20 d. pateiktas jau antrą kartą. Šiuo

¹⁰ <http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/article.php?id=54988581&categoryID=7>

¹¹ <http://verslas.delfi.lt/business/uzsienieciu-darbo-jega-ileisti-ar-neileisti.d?id=49745310>

¹² Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 13 d. nutarimas „Dėl teisės aktų, reguliuojančių Lietuvos Respublikos pilietybės santykius, nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“, Valstybės žinios, 2006, Nr. 123-4650;

¹³ <http://verslas.delfi.lt/business/baltarusius-i-lietuva-vilioja-galimybepailseti-ir-apsipirkti.d?id=58318210>

projektu siekta įgyvendinti 2008–2010 m. priimtų Europos Sąjungos teisės aktų migracijos srityje nuostatas, visų pirma, perkelti į nacionalinę teisę šias direktyvas:

- 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse;
- 2009 m. gegužės 25 d. Tarybos direktyvos 2009/50/EB dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir apsigyvenimo sąlygų siekiant dirbti aukštos kvalifikacijos darbą;
- 2009 m. birželio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/52/EB, kuria numatomi sankcijų ir priemonių nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių darbdaviams būtiniausi standartai nuostatas.

Projektu taip pat siekta užtikrinti 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje kai kurių nuostatų tinkamą perkėlimą, patikslinti kai kurias galiojančio įstatymo nuostatas, susijusias su 2003 m. lapkričio 25 d. Tarybos direktyva 2003/109/EB dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso, taip pat įstatymo nuostatas suderinti su penkių reglamentų, reglamentuojančių Šengeno vizų išdavimo, nacionalinių vizų galiojimo ir biometrinių duomenų ėmimo klausimus, nuostatomis.

Lietuvos Respublikos Seimas 2011 m. rugsėjo 27 d. plenariniame posėdyje nusprendė pradėti Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimo įstatymo projekto svarstymo procedūrą, tačiau, kartu išreiškė nuomonę, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateiktą projektą būtina tobulinti. Lietuvos Respublikos Seimo valdyba 2011 m. spalio 26 d. sudarė darbo grupę, kuriai pavedė iki 2012 m. gegužės 1 d. patobulinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės pateiktą projektą.

2011 m. gruodžio 22 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimus, kuriais perkeltos 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse nuostatos. Kitų Vyriausybės pateikto įstatymo projekto nuostatų, tarp jų ir perkeliančių ir įgyvendinančių Europos Sąjungos teisės aktus, nesvarstė ir nepriėmė. Tikimasi, kad būtinus Europos Sąjungos teisei perkelti įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimus Lietuvos Respublikos Seimas svarstys 2012 metų pavasario sesijoje.

2010 m. balandžio 1 d. įsigaliojo naujas Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymas.

2011 m. birželio 28 d. Lietuvos Respublikos Seimas ratifikavo Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Baltarusijos Respublikos Vyriausybės susitarimus dėl vietinio eismo per valstybės sieną, sudarytą remiantis 2006 m. gruodžio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1931/2006, nustatančiu vietinio eismo per valstybių narių išorines sausumos sienas taisykles ir iš dalies keičiantį Šengeno konvencijos nuostatas. Susitarimas dar neįsigaliojo.

3.4 Instituciniai pokyčiai

Nuo 2011 m. kovo 1 d. Policijos departamente prie Vidaus reikalų ministerijos įsteigtas Migracijos poskyris, kuriojantis policijai pavestas vykdyti funkcijas migracijos srityje. Tokio padalinio steigimas susijęs su priskirtomis naujomis funkcijomis, kurias iki 2011 m. gegužės 2 d.

vykdė Migracijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos. Policijos departamentui prie Vidaus reikalų ministerijos pavesta organizuoti Lietuvos Respublikos piliečiams išduodamų asmens dokumentų (asmens tapatybės kortelių ir pasų) išdavimą, o jam pavaldžioms teritorinių policijos įstaigų migracijos tarnyboms – išduoti pasus ne tik Lietuvoje, bet ir užsienio valstybėse gyvenantiems Lietuvos Respublikos piliečiams. Migracijos departamentui prie Vidaus reikalų ministerijos palikta vykdyti funkcijas, susijusias su užsieniečių imigracijos, prieglobsčio ir Lietuvos Respublikos pilietybės procedūromis.

Valstybės sienos apsaugos tarnyboje prie Vidaus reikalų ministerijos nuo 2011 m. liepos 1 d. panaikinus Nelegalios migracijos prevencijos ir kontrolės valdybą, įsteigtas Migracijos skyrius Sienos kontrolės organizavimo valdyboje. Atitinkami pakeitimai po to vyko ir teritoriniuose šios tarnybos padaliniuose. Pakeitimai vykdyti struktūros optimizavimo tikslais ir nesusiję su vykdomų funkcijų pasikeitimu.

4. Teisėta imigracija ir integracija

4.1. Ekonominė migracija

2011 metais nedarbas šalyje išliko didelis, tačiau nuosekliai mažėjo. Vidutinis metinis bedarbių procentas nuo darbingo amžiaus gyventojų buvo 11,7 proc. arba 2,8 proc. punktais mažesnis negu vidutinis metinis 2010 metų nedarbo rodiklis (14,5 proc.). 2012 m. sausio 1 d. šalyje buvo registruota 227,1 tūkst. bedarbių, kurie sudarė 11,0 proc. visų darbingo amžiaus šalies gyventojų. Bedarbių procentas nuo darbingo amžiaus gyventojų per metus sumažėjo 3,4 proc. punktais (2011 metų sausio 1 d. – 14,4 proc.)¹⁴.

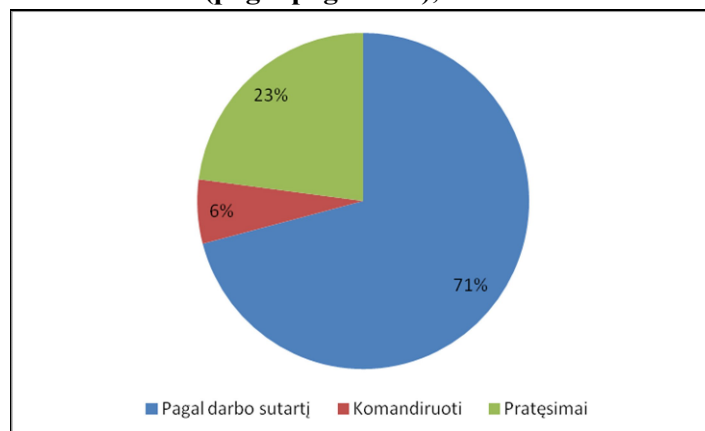
Net ir esant aukštam nedarbo lygiui šalyje, **darbdaviai susiduria su tam tikros kvalifikacijos darbo jėgos trūkumu**, nes bedarbiai nėra kvalifikuoti užimti siūlomas laisvas darbo vietas. Darbo biržos duomenimis, labiausiai trūksta kvalifikuotų darbininkų ir amatininkų, taip pat augo aptarnavimo sferos ir prekybos darbuotojų paklausa. Pagal socialinės apsaugos ir darbo ministro **patvirtintus profesijų, kurių darbuotojų trūksta Lietuvos Respublikoje, sąrašus pagal ekonomines veiklos rūšis** 2011 m. I ir II pusmečiams darbuotojų trūkumas išliko laivų statybos ir remonto, transporto ir paslaugų sektoriuose, trūkstamų profesijų sąrašė – tik 4 profesijos: aukštos kvalifikacijos laivų suvirintojai, laivų korpusų surinkėjai, nacionalinių virtuvių virėjai, tarptautinio krovininių vežimo transporto priemonės vairuotojai. 2010 m. I ir II pusmetį tuose pačiuose sektoriuose buvo nurodytos atitinkamai 7 ir 6 profesijos, kurių darbuotojų trūksta šalyje.

Siekiant patenkinti kvalifikuotos darbo jėgos poreikį atskiruose ekonominiuose sektoriuose, 2011 metais užsieniečiams **išduota beveik du kartus daugiau leidimų dirbti** negu 2010 metais. Lietuvos darbo birža¹⁵ 2011 metais išdavė 3327 leidimus dirbti užsieniečiams Lietuvos Respublikoje (2010 m. buvo išduoti 1808 leidimai dirbti).

¹⁴ Darbo biržos duomenys (2011 m. darbo rinkos tendencijų apžvalga)

¹⁵ Ten pat.

1 grafikas: leidimai dirbti (pagal pagrindus), 2011 m.

Šaltinis: Lietuvos darbo birža

2011 metais daugiausiai leidimų užsieniečiams buvo išduota dirbti paslaugų (83 proc.) ir pramonės sektoriuose (15 proc.). Dažniausiai užsieniečiams buvo išduodami/pratęsimai leidimai dirbti tarptautinio krovinių vežimo transporto priemonės vairuotojais – 68 proc., metalinių laivų korpusų surinkėjais – 11 proc., suvirintojais – 5 proc., restorano virėjais – 3 proc. visų leidimų dirbti Lietuvos Respublikoje.

2011 m. gruodžio 1 d. **įsigaliojo Lietuvos Respublikos įdarbinimo per laikino įdarbinimo įmones įstatymas**. Įstatymas priimtas įgyvendinant 2008 m. lapkričio 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2008/104/EB dėl darbo per laikinojo įdarbinimo įmones, taip pat siekiant naujų darbo vietų kūrimo skatinimo, darbo rinkos lankstumo ir prisitaikymo prie skirtingų rinkos sąlygų.

2011 m. rugsėjo 14 d. **Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino Trečiųjų šalių piliečių reglamentuojamų profesinių kvalifikacijų pripažinimo pavyzdinį tvarkos aprašą**. Šio aprašo nuostatos taikomos trečiųjų šalių piliečiams, įgijusiems profesinę kvalifikaciją trečiojoje šalyje ir siekiantiems dirbti pagal reglamentuojamą profesiją Lietuvos Respublikoje. Lietuvos Respublikai pripažinus pareiškėjo profesinę kvalifikaciją, asmuo gali dirbti Lietuvos Respublikoje pagal tą pačią profesiją, kurios kvalifikaciją jis laikomas turinčiu trečiojoje šalyje, tokiomis pat sąlygomis kaip ir Lietuvos Respublikos piliečiai.

Lietuvos Respublikos Seimui buvo pateiktas svarstyti Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimo įstatymo projektas, į kurį perkeliama 2009 m. gegužės 25 d. Tarybos direktyva 2009/50/EB dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir apsigyvenimo sąlygų siekiant dirbti aukštos kvalifikacijos darbą. Tačiau minėtas projektas 2011 m. liko nepriimtas, kartu – **įstatymo lygmeniu neperkeltos direktyvos 2009/50/EB nuostatos**. Seimui pateiktu projektu taip pat siūloma trumpinti prašymų išduoti leidimą gyventi nagrinėjimo terminus (nuo 6 mėn. iki 2 mėn.), kai užsienietis ketina dirbti aukštos profesinės kvalifikacijos reikalaujantį darbą arba kaip dėstytojas ir (arba) atlikti mokslinius tyrimus ir (arba) eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtros darbus kaip tyrėjas.

Paminėtina, kad 2011 metais gerokai padidėjo dėmesys tyrėjų, dėstytojų, studentų pritraukimo į šalį būdų paieškai, siekta mažinti kliūtis jiems atvykti, didinti akademinį judumą¹⁶.

¹⁶ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministras patvirtino Aukštojo mokslo tarptautiškumo skatinimo 2011–2012 metų programą ir jos įgyvendinimo priemonių planą. Tęsimas Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2008–2013 m. laikotarpiui patvirtintos Protų susigrąžinimo ir pritraukimo programos įgyvendinimas, vykdomi projektai, skirti

Minėtu Vyriausybės Seimui svarstyti pateiktu įstatymo projektu pasiūlyta nustatyti platesnį ratą asmenų, galinčių gauti leidimą laikinai gyventi studijų pagrindu ir leisti studentams užsieniečiams dirbti mokslo ir studijų institucijose mokslinių tyrimų srityje nereikalaujant leidimo dirbti. Taip pat pasiūlyta užsieniečiams paskutiniaisiais studijų metais leisti pratęsti leidimo laikinai gyventi Lietuvoje terminą trims mėnesiais ilgiau nei trunka jo studijos, tokiu būdu užsieniečiams, įgijusiems aukštąjį išsilavinimą Lietuvoje, būtų suteikta galimybė po studijų baigimo susirasti darbą ir įsidarbinti Lietuvoje. Pasiūlyta atskirai reglamentuoti leidimų laikinai gyventi išdavimą dėstytojams (atitinkamai kaip šiuo metu išskirti tyrėjai).

Siekiant palengvinti ir pagreitinti studentų atvykimo procedūrą, 2011 m. balandžio 1 d. įsigaliojusiomis Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro kartu su Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministru patvirtintomis naujomis vizų išdavimą reglamentuojančiomis taisyklėmis¹⁷ **atsisakyta galiojusių apribojimų asmenims, kuriems gali būti išduodama daugkartinė nacionalinė viza studijų pagrindu** (anksčiau buvo nustatyta būtina studijų apimtis, viza išduodama tik dieninių studijų atveju ir ne ilgesniam kaip 6 mėn. terminui, kartu pateikus dokumentus dėl leidimo laikinai gyventi). **Pagal naujas taisykles ši viza gali būti išduodama visiems studentams, kurie priimti studijuoti į Lietuvos Respublikoje registruotą ir veikiančią aukštąją mokyklą** arba kurie atvyksta studijuoti pagal tarptautines studentų mainų programas, nepriklausomai nuo studijų apimties ar pobūdžio, išduodama iki 1 metų galiojanti viza, o dėl leidimo laikinai gyventi studentas užsienietis gali kreiptis jau būdamas Lietuvoje ir besibaigiant pirmiesiems studijų metams.

2011 m. buvo **tęsiama derybos su Naująja Zelandija dėl susitarimo dėl darbo atostogaujant programos**. Darbo atostogų programos metu Naujosios Zelandijos ir Lietuvos jaunimui būtų suteikiama galimybė gyventi ir dirbti abiejose valstybėse. Programos trukmė – vieneri metai, tačiau pas tą patį darbdavį būtų galima dirbti iki 6 mėnesių. Darbo atostogų programos dalyviai taip pat galėtų mokytis, studijuoti iki 6 mėnesių. Darbo atostogų programoje galės dalyvauti jauni Lietuvos ir Naujosios Zelandijos piliečiai (nuo 18 iki 30 m.), patvirtinę, kad vyksta turizmo ar kultūriniais pažintiniais tikslais, t. y. kad darbas ar studijos nėra pagrindinis kelionės tikslas. Darbo atostogų programoje asmuo galės dalyvauti tik vieną kartą ir galės vykti vienas, t. y. negalės dalyvauti kartu su išlaikytiniais (pvz., vaikais). Tikimasi, kad derybos dėl šio susitarimo bus užbaigtos ir susitarimas bus pasirašytas 2012 m.

4.2. Šeimos susijungimas

2011 m. balandžio 1 d. įsigaliojusios Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro ir Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro bendru įsakymu **patvirtintos vizų išdavimą reglamentuojančios taisyklės** praplėtė ratą asmenų, kuriems gali būti išduodama nacionalinė ilgalaikė viza. Nustatyta, kad nacionalinę ilgalaikę vizą gali gauti užsieniečių, atvykstančių į Lietuvos Respubliką dirbti pedagoginio darbo ir (arba) vykdyti mokslinių tyrimų ir (arba) eksperimentinės plėtos darbų mokslo ir studijų institucijose, šeimos nariai. Tokiu būdu

remti Lietuvos ir užsienio aukšto (tarptautinio) lygio mokslininkų ir kitų tyrėjų Lietuvos mokslo ir studijų institucijose vykdomus mokslinius tyrimus, finansuoti jaunų užsienio šalių tyrėjų stažuotes Lietuvos mokslo ir studijų institucijose.

¹⁷ Valstybės žinios, 2011, Nr. 38-1832

šėimos nariams supaprastintos atvykimo į Lietuvos Respubliką galimybės, kartu skatinamas mokslininkų, pedagogų atvykimas.

Lietuvos Respublikos Seimui pateiktu svarstyti Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimo įstatymo projektu Lietuvos Respublikos Vyriausybė **pasiūlė netaikyti nustatytų apribojimų šėimų susijungimui** užsieniečiams, kurie atvyksta studijuoti Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų institucijose pagal Lietuvos Respublikos tarptautines sutartis arba pagal Europos Sąjungos akademinių mainų su trečiosiomis valstybėmis programas, t. y. netaikyti reikalavimo užsieniečiui būti pragyvenus Lietuvoje pastaruosius dvejus metus, turėti ne mažiau kaip vienus metus galiojantį leidimą laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje ir turėti pagrįstas perspektyvas įgyti teisę nuolat gyventi Lietuvos Respublikoje. Tačiau šis siūlymas nebuvo priimtas.

2011 metais gauta 690 prašymų išduoti leidimus gyventi šėimos susijungimo pagrindu.

4.3. Integracija

Lietuvoje nėra už užsieniečių integracijos įgyvendinimą atsakingos ir integraciją koordinuojančios institucijos. Lietuvos Respublikos Vyriausybė Seimui pateiktu Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimo įstatymo projektu pasiūlė nustatyti, kad užsieniečių integracijai koordinuoti Lietuvos Respublikos Vyriausybė sudarytų tarpžinybinę komisiją. Taip pat pasiūlė įstatyme integraciją reglamentuojančias nuostatas papildyti, t. y. išplėsti užsieniečių, kuriems taikomos integracijos nuostatos, ratą Europos Sąjungos valstybių narių piliečiais ir jų šėimos nariais, kurie turi teisę gyventi Lietuvoje patvirtinantį dokumentą. Pagal šiuo metu galiojančio įstatymo nuostatas Lietuvos Respublika sudaro sąlygas užsieniečių, kurie turi leidimą gyventi (t. y. tik trečiųjų šalių piliečių), integracijai į valstybės politinį, socialinį, ekonominį ir kultūrinį gyvenimą. Tačiau 2011 metais įstatymo projektu pasiūlyti pakeitimai nepriimti ir situacija integracijos srityje nepakito – Lietuva neturi bendros užsieniečių integracijai skirtos programos, nėra užsieniečių integracijos įgyvendinimą koordinuojančios institucijos, užsieniečių, gyvenančių Lietuvoje, integracijos klausimais institucijos veikia kiekviena atskirai pagal joms priskirtą kompetenciją.

Pagal 2011 metais paskelbtą migrantų integracijos politikos indeksą, tarp tirtos 31 valstybės Lietuva įvertinta 27 vieta. Lyginant su 2007 metais atliktu tokiu tyrimu Lietuvos vertinimas nežymiai pagerėjo, tačiau tiek migracijos integracijos politikos indekso sudarytojai tiek ir tokį rezultatą komentavę nevyriausybinų organizacijų Lietuvoje atstovai, galimybes atvykėliams iš ne Europos Sąjungos šalių integruotis Lietuvoje vertina kaip labiau nepalankias¹⁸.

4.4. Pilietybė ir natūralizacija

2011 m. balandžio 1 d. įsigaliojo naujas **Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymas**¹⁹. Todėl įvyko tam tikri pasikeitimai Lietuvos Respublikos pilietybės teisinių santykių reguliavimo

¹⁸ <http://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/lietuva-yra-viena-blogiausiai-imigrantus-pasitinkanciu-europos-saliu.d?id=44692571&categoryID=7>

¹⁹ Valstybės žinios, 2010, Nr. 144-7361;

sirtyje (dėl pilietybės įgijimo ir netekimo pagrindų ir sąlygų bei su pilietybės klausimų sprendimu susijusių procedūrų). Įstatyme įtvirtinta tarptautinius dokumentus pilietybės srityje atitinkančių nuostatų, kurių anksčiau galiojusioje Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo redakcijoje nebuvo, pavyzdžiui:

- asmenys, kurie, sudarydami santuoką su kitos valstybės piliečiu, dėl to savaime (*ipso facto*) įgijo tos valstybės pilietybę, išsaugo ir Lietuvos Respublikos pilietybę;
- piliečio prašymas atsisakyti Lietuvos Respublikos pilietybės negali būti nagrinėjamas, jeigu asmuo liktų be pilietybės;
- Nustatytas palankesnis reguliavimas dėl asmenų be pilietybės – nustatyta, kad nuolat Lietuvoje gyvenančių asmenų be pilietybės vaikas gimimu įgyja Lietuvos Respublikos pilietybę, nepriklausomai nuo jo gimimo vietos, jeigu gimimu neįgijo kitos valstybės pilietybės. Iki tol tokių asmenų vaikas gimimu galėjo įgyti Lietuvos Respublikos pilietybę tik jeigu gimė Lietuvos Respublikos teritorijoje;
- Lietuvos pilietybę gimimu įgyja ne tik nuolatinio gyventojų Lietuvoje statusą turinčių asmenų be pilietybės vaikas (kaip buvo nustatyta ankstesniame įstatyme), bet ir leidimą laikinai gyventi turinčių asmenų be pilietybės vaikas, nepaisant to, ar vaikas gimė Lietuvos teritorijoje ar už jos ribų.
- Lietuvos Respublikos pilietybę ir kitos valstybės pilietybę įgijęs gimdamas asmuo gali turėti abi pilietybes tik iki jam sukaks 21 metai (tokio ribojimo ankstesniame įstatyme nebuvo).
- Atskirai reglamentuojami įvaikintų vaikų Lietuvos Respublikos pilietybės įgijimo, taip pat jos išsaugojimo (kai pilietį įvaikina užsieniečiai) klausimai.

Lietuvos pilietybės įgijimo natūralizacijos tvarka sąlygos nesikeitė – Lietuvos pilietybę gali būti suteikiama asmeniui, pragyvenus Lietuvoje pastaruosius 10 metų, turinčiam teisę nuolat gyventi Lietuvoje ir teisėtą pragyvenimo šaltinį, išlaikius valstybinės kalbos ir Lietuvos Respublikos Konstitucijos pagrindų egzaminus ir jeigu jis yra asmuo be pilietybės ar pilietis tokios valstybės, pagal kurios teisę Lietuvos pilietybės įgijimo atveju praranda tos valstybės pilietybę. Pažymėtina, kad pastaroji sąlyga nėra taikoma pabėgėlio statusą Lietuvoje turintiems asmenims. Asmuo, kuriam suteikta pilietybė, turi prisiekti Lietuvai.

2011 m. asmenų, kuriems suteikta Lietuvos Respublikos pilietybė natūralizacijos tvarka, skaičius padidėjo 1,9 karto. 2011 metais Lietuvos Respublikos pilietybę natūralizacijos tvarka buvo suteikta 311 asmenų (2010 m. – 162 asmenims, iš jų 78 asmenims be pilietybės), iš jų daugiausia – asmenims be pilietybės (125 asmenys), Rusijos (97 asmenys) ir Ukrainos (44 asmenys) piliečiams. Lietuvoje gyvena 4 314 asmenys be pilietybės arba 13,7 proc. nuo visų užsieniečių. Per pastaruosius penkerius metus jų skaičius sumažėjo perpus²⁰.

²⁰ <http://www.migracija.lt/index.php?-1156730250>

5. Neteisėta imigracija ir grąžinimas

5.1. Neteisėta imigracija

2011 m. gruodžio 23 d. priimtu įstatymu²¹ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas papildytas straipsniu, kuriuo įtvirtinta baudžiamoji atsakomybė už nelegaliai Lietuvos Respublikoje esančių trečiųjų šalių piliečių nelegalų darbą. Įstatymu įgyvendintos 2009 m. birželio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/52/EB, kuria numatomi sankcijų ir priemonių nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių darbdaviams būtiniausi standartai, nuostatos, kriminalizuojant nelegaliai esančių trečiųjų užsienio šalių piliečių nelegalų darbą, esant direktyvoje nurodytiems kvalifikuojantiems požymiams (jei darbdavys tokia veikla užsiima sistemingai ir nuolat; nelegaliai įdarbinti penki ar daugiau asmenų; dirbama ypatingai išnaudojamo darbo sąlygos; darbo nepilnametis).

Lietuvos Respublikos Seimui pateiktas Lietuvos Respublikos nelegalaus darbo draudimo įstatymo projektas, kuriuo siekiama mažinti nelegalaus darbo mastą²² ir perkelti 2009 m. birželio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos 2009/52/EB direktyvos, kuria numatomi sankcijų ir priemonių nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių darbdaviams būtiniausi standartai, nuostatas. 2011 metais nustatyti 7 atvejai, kuomet užsieniečiai buvo įdarbinti nelegaliai, t. y. nesudarant su jais darbo sutarčių ar nesilaikant jiems norminių teisės aktų nustatytos įsidarbinimo tvarkos (2010 m. buvo nustatytas 21 toks atvejis; 2009 m. – 15; daugiausia tokių atvejų, net 161 buvo nustatyta 2008 m.)²³.

2011 m. birželio 28 d. Lietuvos Respublikos Seimas, priimdamas įstatymą, kuriuo ratifikuotas Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Baltarusijos Respublikos Vyriausybės susitarimas dėl Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos pasienio gyventojų kelionių tvarkos, priėmė įstatymą dėl Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso papildymo straipsniu, kuriuo nustatyta atsakomybė užsieniečiams už vietinio eismo per sieną režimo pažeidimą. Minėtas susitarimas, kuris pasirašytas 2010 m. spalio 20 d. Minske, neįsigaliojęs.

2011 m. gruodžio 22 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso pakeitimus, susijusius su administracinės atsakomybės taikymu už užsieniečių teisinės padėties reikalavimų pažeidimus – nustatyta atsakomybė užsieniečiams už neteisėtą buvimą Lietuvos Respublikoje (pasibaigus vizos galiojimo laikui ir pan.), atsakomybė juridinius asmenis atstovaujantiems asmenims už gyvenamojo ploto suteikimą neteisėtai esantiems šalyje užsieniečiams ar sąlygų užsiimti tam tikra veikla sudarymą tokiems užsieniečiams. Taip pat nustatyta **administracinė atsakomybė asmenims už melagingų duomenų pateikimą kvietimams užsieniečiui laikinai atvykti į Lietuvos Respubliką patvirtinti** arba padėjimą kitu neteisėtu būdu užsieniečiui gauti dokumentą, patvirtinantį užsieniečio teisę būti ar gyventi Lietuvos Respublikoje (pakeitimai susiję su Europos Sąjungos Tarybos 2002 m. lapkričio 28 d. direktyvos 2002/90/EB, apibrėžiančios padėjimą neteisėtai atvykti, vykti tranzitu ir apsigyventi nuostatų įgyvendinimu).

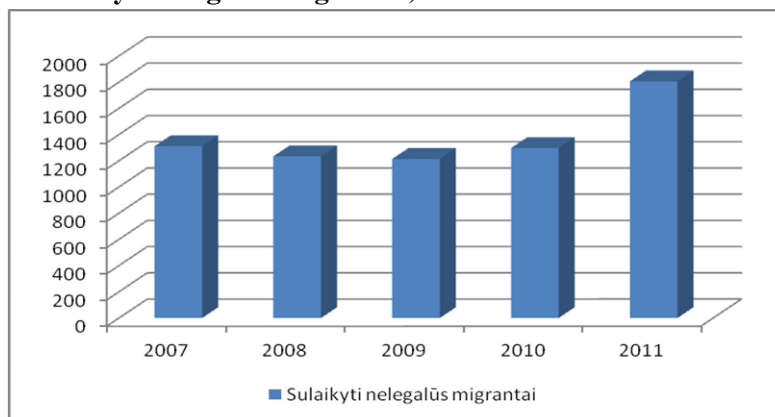
²¹ Valstybės žinios, 2012, Nr. 4-115

²² Šio projekto aiškinamajame rašte pažymima, kad didėjanti nelegalaus darbo atvejų skaičius (2010 metais nelegalaus darbo atvejų, Valstybinės darbo inspekcijos duomenimis, fiksuota 40 proc. daugiau nei 2009 metais);

²³ Valstybinės darbo inspekcijos informacija, <http://www.vdi.lt/index.php?7544530>

Nelegalios migracijos ir neteisėto asmenų gabenimo situacijos analizę ir grėsmių vertinimą 2011 metais atliko Kriminalinės informacijos analizės centras²⁴. Informaciją apie nelegalios migracijos tendencijas nuolat analizuoja ir apibendrina Valstybės sienos apsaugos tarnybos Informacijos analizės skyrius. 2011 metais sulaikyti 1806 nelegalūs migrantai, t. y. 39 proc. daugiau negu 2010 metais.

2 grafikas: sulaikyti nelegalūs migrantai, 2007-2011 m.

Šaltinis: Valstybės sienos apsaugos tarnyba

Galima teigti, kad nelegalios migracijos tendencijos ir būdai 2011 metais lyginant su ankstesniais metais išlieka tos pačios. Lietuva dažnai pasirenkama kaip tariamas kelionės tikslas, ieškant būdų patekti į Šengeno erdvę, pasirenkant tokius neteisėto atvykimo būdus kaip vizų gavimą apgaulės būdu, klastotų dokumentų, tarp jų neretai klastotų Lietuvos Respublikos kelionės dokumentų, naudojimą ir kitus. Dažniausiai užsieniečiai neišvyksta iš šalies pasibaigus vizos galiojimo laikui (tokie atvejai sudaro daugiau kaip 82 proc.). Pasitaiko nemažai atvejų, kai gavę Šengeno vizas užsieniečiai į Lietuvą net neatvyksta, o, nuvykę į kitas Europos valstybes, jose pateikia prieglobsčio prašymus ar atvykę į Lietuvą pateikia prašymus dėl prieglobsčio, kurių nagrinėjimas nutraukiamas jiems pasitraukus iš Užsieniečių registracijos centro, kuriame jie apgyvendinami netaikant judėjimo laisvės apribojimo. Pagrindiniai būdai, siekiant apgaule gauti vizas ir patekti į Šengeno erdvę, – melagingai pateiktais duomenimis įforminami kvietimai atvykti, įforminami sandoriai dėl menkaverčio nekilnojamojo turto Lietuvoje įsigijimo (pastaruoju būdu dažniausiai naudojasi Baltarusijos piliečiai²⁵), naudojamosi fiktyvių įmonių steigimu²⁶ ar fiktyvių santuokų sudarymu²⁷, siekiant gauti leidimą gyventi.

Tikimasi teigiamų pokyčių nuo 2012 m. sausio 1 d. įsigaliojus įstatymui, kuriuo nustatyta atsakomybė asmenims už melagingų duomenų pateikimą kvietimams užsieniečiui laikinai atvykti į Lietuvos Respubliką patvirtinti arba padėjimą kitu neteisėtu būdu užsieniečiui gauti dokumentą, patvirtinantį užsieniečio teisę būti ar gyventi Lietuvos Respublikoje. Stiprinamas institucijų,

²⁴ Kriminalinės informacijos analizės centras – tai nuolat veikianti keturių institucijų (Policijos ir Muitinės departamentų, Valstybės sienos apsaugos tarnybos ir Finansinių nusikaltimų tarnybos) darbo grupė, koordinuojama Lietuvos kriminalinės policijos biuro, kuri skirta kompleksiskai stebėti nusikalstamumo situacijos pokyčius Lietuvoje, analizės duomenų pagrindu teikti rekomendacijas šalies teisėsaugos institucijoms.

²⁵ <http://verslas.delfi.lt/realestate/lietuvoje-nekilnojamu-turtu-domisi-baltarusiai.d?id=54802783>

²⁶ http://m.lrytas.lt/?data=20110618&id=sos18_a6110618&view=2

²⁷ Daugiau duomenų EMT Lietuvos nacionalinio informacijos centro studijoje „Fiktyvios santuokos kaip nelegalios migracijos kanalas“

dalyvaujančių vizų ir kitų dokumentų, suteikiančių užsieniečiams teisę atvykti į Lietuvą, išdavimo procese. Valstybės sienos apsaugos tarnyba ir Užsienio reikalų ministerija 2011 m. vasario 3 d. pasirašė bendradarbiavimo susitarimą dėl keitimosi informacija apie sulaikytus Lietuvoje užsieniečius, taip pat apie užsieniečius, kurie kreipiasi į Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybės ir konsulinės įstaigas užsienyje dėl vizos, informacijos, susijusios su nelegalios migracijos rizika. Valstybės sienos apsaugos tarnyba pažymi, kad 2011 metais sumažėjo neigiamų konsultacijų dėl vizų išdavimo skaičius.

Priimtas naujos redakcijos Lietuvos Respublikos turizmo įstatymas²⁸, kuriame įtvirtinta pareiga apgyvendinimo paslaugų teikėjams užtikrinti, kad apgyvendinami užsieniečiai asmeniškai užpildytų ir pasirašytų registracijos korteles ir patvirtintų savo tapatybę pateikdami galiojančią asmens tapatybę patvirtinančią dokumentą. Valstybiniam turizmo departamentui pavesta²⁹ nustatyti užsieniečių registravimo apgyvendinimo įstaigose tvarką. Tokiu būdu užtikrinamas Konvencijos dėl Šengeno susitarimo įgyvendinimo 45 straipsnyje nustatyto įpareigojimo imtis priemonių, kad viešbučiuose ir kitose apgyvendinimo įstaigose apgyvendinami užsieniečiai užpildytų registracijos korteles ir pateiktų asmens dokumentą, vykdydamas.

5.2. Gražinimas

2011 m. gruodžio 22 d. Lietuvos Respublikos Seimas priėmė Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimus³⁰, kuriais į nacionalinę teisę perkelta 2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/115/EB dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių gražinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse.

1 lentelė: Lietuvos Respublikos susitarimai migracijos srityje

Šalis	Pavadinimas	Statusas
Moldovos Respublika	Protokolas dėl Europos bendrijos ir Moldovos Respublikos susitarimo dėl neteisėtai gyvenančių asmenų readmisijos įgyvendinimo	Protokolas pasirašytas 2010-09-29. Įsigaliojo 2011-08-24
Kazachstano Respublika	Susitarimas dėl asmenų readmisijos	Susitarimas pasirašytas 2011-10-06. Neįsigaliojęs
Rusijos Federacija	Protokolas dėl susitarimo tarp Europos bendrijos ir Rusijos Federacijos dėl readmisijos įgyvendinimo.	Tekstas suderintas. Protokolas pasirašytas 2012-04-19
Bosnija ir Hercegovina	Protokolo, įgyvendinančio Europos Sąjungos ir Bosnijos ir Hercegovinos susitarimą dėl be leidimų gyvenančių asmenų readmisijos, projektas	Tekstas derinamas

²⁸ Valstybės žinios, 2011, Nr. 85-4138

²⁹ Valstybės žinios, 2011, Nr. 141-66-31

³⁰ Valstybės žinios, 2011, Nr. 156-7384

Makedonijos Respublika	Protokolo dėl Europos bendrijos ir Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos susitarimo dėl neteisėtai gyvenančių asmenų readmisijos įgyvendinimo projektas	Tekstas derinamas
Gruzijos Respublika	Protokolo, įgyvendinančio Europos Sąjungos ir Gruzijos susitarimą dėl asmenų readmisijos projektas	Tekstas derinamas
Kosovo Respublika	Susitarimo dėl neteisėtai gyvenančių asmenų readmisijos ir susitarimą įgyvendinančio protokolo projektai	Tekstas derinamas

Neteisėtai atvykę ar neteisėtai esantys Lietuvoje užsieniečiai apgyvendinami Valstybės sienos apsaugos tarnybos Užsieniečių registracijos centre. Nuo 1997 m. sausio 1 d., kai jis buvo įsteigtas, iki 2012 m. sausio 1 d. Užsieniečių registracijos centre iš viso laikinai buvo apgyvendinti 6889 užsieniečiai, tarp jų daugiausia atvykusių iš Rusijos (1659), Afganistano (674), Gruzijos (666), Pakistano (481), Indijos (432), Baltarusijos (407), Bangladešo (353) ir Šri Lankos (322)³¹.

Apgyvendinamų Užsieniečių registracijos centre užsieniečių skaičius kasmet auga. 2011 metais Užsieniečių registracijos centre buvo apgyvendinti 508 užsieniečiai, iš jų 251 Gruzijos piliečiai (iš jų 237 vyrai, 9 moterys ir 5 vaikai), 81 Rusijos, 43 Afganistano, 37 Kirgizijos piliečiai. 2010 metais Užsieniečių registracijos centre buvo apgyvendinti 443, 2009 metais – 320 užsieniečių.

2011 metais įpareigoti savanoriškai išvykti iš Lietuvos 1618 užsieniečiai, t. y. apie 27 proc. daugiau negu 2010 metais. 2011 metais išsiųsti 125 užsieniečiai (iš jų daugiausia – 46 Gruzijos piliečių), t. y. mažiau negu 2010 metais, kuriais išsiųsti 137 užsieniečiai (iš jų daugiausia – 29 Gruzijos piliečiai).

2011 metais 27 užsieniečiams, kurių negalima išsiųsti iš Lietuvos Respublikos arba jam įstatymo nustatyta tvarka atidėtas išsiuntimas iš Lietuvos Respublikos, buvo išduoti leidimai laikinai gyventi. Dar 39 užsieniečiams, kurie neturėjo dokumento, suteikiančio teisę gyventi Lietuvos Respublikoje, tačiau jų faktinis gyvenimas Lietuvoje buvo patvirtintas teismo tvarka (kad apsigyveno Lietuvoje iki 1993 m. liepos 1 d. ir iki šiol faktiškai joje gyvena), buvo išduoti Lietuvos Respublikos ilgalaikio gyventojų leidimai gyventi Europos Bendrijoje.

5.3. Kova su prekyba žmonėmis

2011 m. gruodžio 30 d. Lietuvos Respublikos Seimui pateikti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso pakeitimai, susiję su atsakomybe prekybos žmonėmis srityje. Minėtais pakeitimais siekiama užtikrinti 2005 m. gegužės 16 d. Europos Tarybos konvencijos dėl veiksmų prieš prekybą žmonėmis nuostatų ir nacionalinės teisės normų atitiktį, įgyvendinti 2011 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos nuostatas ir užtikrinti baudžiamojo įstatymo normų veiksmingumą kovos su prekyba žmonėmis srityje. Siūloma išplėsti prekybos žmonėmis sąvoką – tokio pobūdžio nusikaltimu siūloma laikyti bet kokią asmens išnaudojimą, t. y. įvairias seksualinio išnaudojimo formas, priverstinę tarnystę, vergiją, priverstines paslaugas, išnaudojimą priverstinei

³¹ http://www.pasienis.lt/lit/Pabradeje_esantis_Uzsienieciu_registraci/4918

santuokai, elgetavimui ir pan. (šiuo metu BK nuostatose vartojama prekybos žmonėmis sąvoka buvo susieta tik su išnaudojimu prostitucijai, pornografijai, priverstiniam darbui ir nukentėjusio asmens organų įgijimu); nustatyti atsakomybę už naudojimąsi asmens priverstiniu darbu ar paslaugomis, žinant, jog auka tai daro dėl jo atžvilgiu naudojamo fizinio smurto, grasinimų ar apgaulės; didinti nukentėjusiųjų apsaugą – numatyti galimybę atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės asmenis, kurie buvo išnaudojami arba savanoriškai pranešė apie neteisėtą veiklą ir aktyviai bendradarbiavo ją atskleidžiant.

Pagal įstatymą „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ užsieniečiui, kuris yra ar buvo prekybos žmonėmis auka ir bendradarbiauja su ikiteisminio tyrimo įstaiga ar teismu, kovojant su prekyba žmonėmis ar su nusikaltimais, susijusiais su prekyba žmonėmis, gali būti išduodamas leidimas laikinai gyventi. Lietuvos Respublikos Vyriausybės Seimui pateiktu įstatymo projektu siūloma numatyti, kad leidimas laikinai gyventi gali būti išduodamas ir nepilnamečiui užsieniečiui, jeigu jis yra ar buvo prekybos žmonėmis auka ir bendradarbiauja su ikiteisminio tyrimo įstaiga ar teismu kovojant su prekyba žmonėmis arba nusikaltimais, susijusiais su prekyba žmonėmis (pagal galiojančio įstatymo nuostatas toks leidimo laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje išdavimo pagrindas nepilnamečiams užsieniečiams netaikomas).

Parengtas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo projektas³², kuriuo nustatoma apsisprendimo laikotarpio, per kurį užsienietis, kaip esanti ar buvusi su prekyba žmonėmis susijusių nusikaltimų auka, turi priimti sprendimą, ar bendradarbiauti su ikiteisminio tyrimo įstaiga ar teismu, suteikimo tvarka. Tokiu būdu siekiama sudaryti galimybę tokiems asmenims priimti nešališką ir apgalvotą sprendimą bendradarbiauti su ikiteisminio tyrimo įstaiga ar teismu ir tokiu būdu sudaryti galimybę ikiteisminio tyrimo įstaigai, tiriančiai su tokiu asmeniu susijusį nusikaltimą, surinkti apie jį pakankamai duomenų, atlikti visus būtinus ikiteisminio tyrimo veiksmus ir užtikrinti greitesnį baudžiamosios bylos perdavimą į teismą.

2011 metais dėl prekybos žmonėmis buvo pradėti 42 ikiteisminiai tyrimai, 37 asmenims pareikšti įtarimai. 2010 metais Lietuvoje iš viso buvo atliekami 34 ikiteisminiai tyrimai dėl nusikalstamų veikų, susijusių su prekyba žmonėmis.

Specialistai pažymi, kad nors Lietuva nėra tarp tų šalių Europoje, kur prekybos žmonėmis mastai itin dideli, tačiau išvelgia tokių veikų skaičiaus ir pobūdžio kitimo tendencijas, nusikalstamos veikos tapo geriau organizuotos, jos daromos ne pavienių asmenų, o įvairiomis bendrininkavimo formomis. Ikiteisminio tyrimo pareigūnai ir prokurorai glaudžiai bendradarbiauja su nevyriausybėmis ir kitomis organizacijomis, kurios suteikia pagalbą nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis. Įgyvendinant Lietuvos Respublikos Vyriausybės **patvirtintą Prekybos žmonėmis prevencijos ir kontrolės 2009-2012 metų programą**,³³ remiami projektai, skirti pagalbai nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis, bendradarbiavimui su nevyriausybėmis organizacijoms kovojant su prekyba žmonėmis. Pažymėtina, kad Lietuvos kovos su prekyba žmonėmis pastangas teigiamai vertina tarptautinė bendruomenė. Jungtinių Amerikos Valstijų Valstybės departamentas kiekvienais metais vertinantis³⁴ užsienio valstybių pastangas kovoti su prekyba žmonėmis, Lietuvą priskiria prie šalių, dedančių dideles pastangas kovojant su prekyba žmonėmis.

³² Priimtas 2012 m. balandžio 18 d. (įsigalios 2013 m. sausio 1 d.)

³³ Valstybės žinios, 2009, Nr. 112-4761;

³⁴ <http://vilnius.usembassy.gov/news-events/trafficking-in-persons/2011m.-ataskaita-apie-prekyb-monmis---lietuva>

6. Sienų kontrolė

6.1. Išorės sienų kontrolė ir apsauga

Užtikrinti veiksmingą Europos Sąjungos išorės sienų apsaugą – vienas Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgyvendinamų prioritetų. **Pažeidžiamuose išorės sienos ruožuose sausumoje ir pasienio vandenyse toliau diegiamos modernios sienos stebėjimo sistemos** (2011 m. tokia sistema buvo įdiegta rizikos požiūriu viename iš labiausiai pažeidžiamų ruožų su Rusijos Federacijos Kaliningrado sritimi; sienų apsaugai ir kontrolei įsigyta techninės įrangos ir priemonių, tam panaudojant ir Europos Sąjungos lėšas). Modernių stebėjimo sistemų įdiegimas prie valstybės sienos su Rusijos Federacija pakoregavo situaciją – sienos pažeidimų šiame ruože sumažėjo virš 55 proc. – nuo 175 (2010 m.) iki 78 (2011 m.).

Atskirų išorės sienų apsaugai 2011 metais **įsigyta kilnojamųjų daviklių komplektų**, kurie paskirstyti išorės sieną su Baltarusijos Respublika ir Rusijos Federacija saugantiems padaliniais. Šiuos daviklius priklausomai nuo turimos informacijos apie galimą nusikalstamą veiką galima panaudoti įvairiose vietose juos perkeldant ir jie ypač veiksmingi fiksuojant sienos pažeidimus³⁵.

Nuo 2011 m. spalio 25 d. Valstybės sienos apsaugos tarnyba **turi galimybę atlikti patikrinimą VIS naudojant biometrinės vizos numerį**, siekiant nustatyti keliautojo tapatybę.

2011 metais užfiksuota 416 valstybės sienos pažeidimo atvejų, sulaikyti 392 valstybės sienos pažeidėjai (iš jų 137 sulaikyti, t. y. daugiausia Gruzijos piliečių; 2010 m. buvo 51). Lyginant su 2010 metais, valstybės sienos pažeidimų užfiksuota nežymiai (22 arba 5 proc.) mažiau, o sulaikytų valstybės sienos pažeidėjų skaičius išaugo trečdaliu (2010 metais sulaikytas 301 asmuo). Sumažėjo pažeidimų prie sienos su Rusijos Federacija, tačiau jų išaugo prie sienos su Baltarusija išaugo 26,8 proc. – nuo 246 (2010 m.), iki 312 (2011 m.).

Auga neįleidžiamų asmenų skaičius (2011 m. neįleista 2215 asmenų, 2010 m. – 1968, 2009 m. – 1751). Daugiausia neįleista dėl to, kad užsienietis neturėjo reikiamų dokumentų (vizos).

2011 metais sulaikyta 10 nelegalių migrantų grupių, pradėta 12 ikiteisminių tyrimų už neteisėtą žmonių gabenimą per valstybės sieną.

6.2. Bendradarbiavimas dėl sienų kontrolės

Siekdama plėsti atstovavimo išduodant vizas tinklą, **2011 m. Lietuva pasirašė atstovavimo susitarimus su Belgija, Suomija, Prancūzija**. Lietuvos Respublika Kaliningrade nuo 2011 m. gegužės 1 d. atstovauja Suomijai, o nuo 2011 m. spalio 1 d. – Belgijai. Pagal 2011 m. liepos 1 d. įsigaliojusį susitarimą Belgija atstovauja Lietuvai Burundyje, Kongo Demokratinėje Respublikoje, Nigeryje ir Ruandoje. Nuo 2011 m. gruodžio 1 d. įsigaliojo Lietuvos ir Prancūzijos susitarimas dėl atstovavimo išduodant vizas Benine, Botsvanoje, Brunėjuje, Burkina Faso, Kamerūne, Centrinėje Afrikos valstybėje, Čade, Konge, Džibutyje, Fidži, Gabone, Dramblio Kaulo Krante, Malyje, Mauritanijoje, Nigeryje, Nigerijoje (Lagose), Papua Naujojoje Gvinėjoje, Sent

³⁵ http://www.pasienis.lt/lit/Kilnojami_davikliai_sustiprins_sienos_ap/4440

Lusijoje, Seišeliuose, Togo, Trinidade ir Tobage, Vanuatu. **Vyksta derybos su Slovakija** dėl Lietuvos atstovavimo Kinijoje, Šanchajuje, ir atstovavimo Slovakijai Gruzijoje.

Išduodamų vizų skaičius nuolat auga. Iš 2011 metais išduotų 3308 nacionalinių vizų: 701 viza išduota mokymosi, likusios – darbo tikslais.

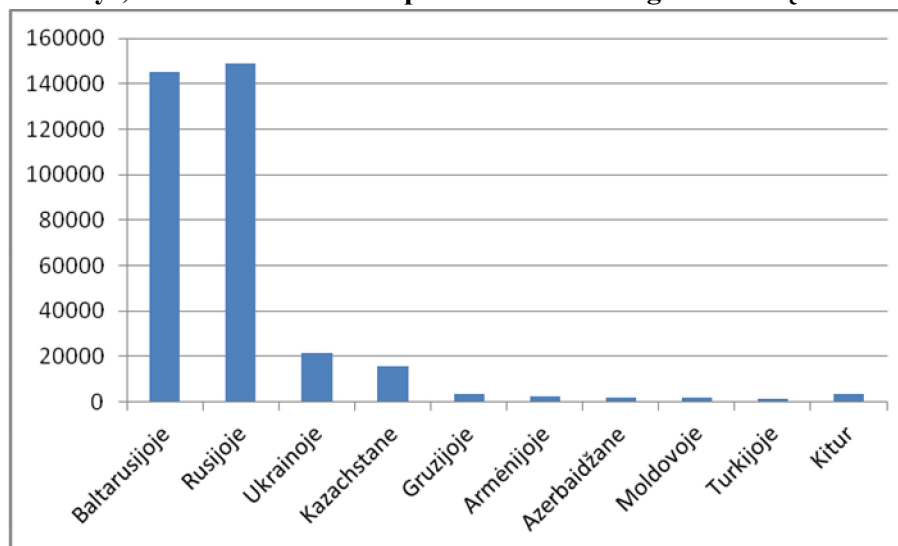
2 lentelė: Lietuvos Respublikos išduotos Šengeno ir nacionalinės vizos 2008-2011 m.

	2009	2010	2011
Šengeno vizos	238154	274791	350953
Nacionalinės vizos	3327	2520	3308

Šaltinis: Užsienio reikalų ministerija

Daugiausia Šengeno vizų išduodama Rusijos Federacijoje ir Baltarusijoje (4 grafikas). Daugiau prašymų išduoti Šengeno vizą atmetama Lietuvos ambasadoje Delyje (20.4 proc.), Gruzijoje (19.9 proc.), Armėnijoje (18 proc.) bei Egipte (17.4).

3 grafikas: Šalys, kuriose Lietuvos Respublika išdavė daugiausia vizų 2011 m.

Šaltinis: Užsienio reikalų ministerija

2010 m. gruodžio 10 d. sėkmingai užbaigtas Nacionalinės Vizų informacinės sistemos vystymo projektas, siekiant prisijungti prie Centrinės Vizų informacinės sistemos, 2011 m. sausio – rugsėjo mėn. Lietuva dalyvavo įvairiuose Vizų informacinės sistemos testuose, o 2011 m. spalio 11 d., kartu su kitomis šalimis narėmis **sėkmingai pradėjo darbą su VIS Šiaurės Afrikos regione**. Šiaurės Afrikos regione Lietuva turi vieną ambasadą (Egipte). Artimiausiu metu Lietuva yra numachiusi VIS testus antro regiono ambasadoje (Izraelyje).

Įgyvendinant Vizų kodekso nuostatas bei siekiant supaprastinti vizų išdavimo procedūrą ir užtikrinti, kad dėl didelių atstumų konkrečiame regione asmenims nebūtų pernelyg sunku pasiekti konsulinę įstaigą, parengta teisinė bazė bendradarbiavimui su išorės paslaugų teikėjais. **Suformuota išorės paslaugų teikėjų atrankos komisija.**

2011 m. rugpjūčio 16 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė ir Rusijos Federacijos Vyriausybė **pasirašė susitarimą dėl valstybės sienos įgaliotinių veiklos** (neįsigaliojęs).

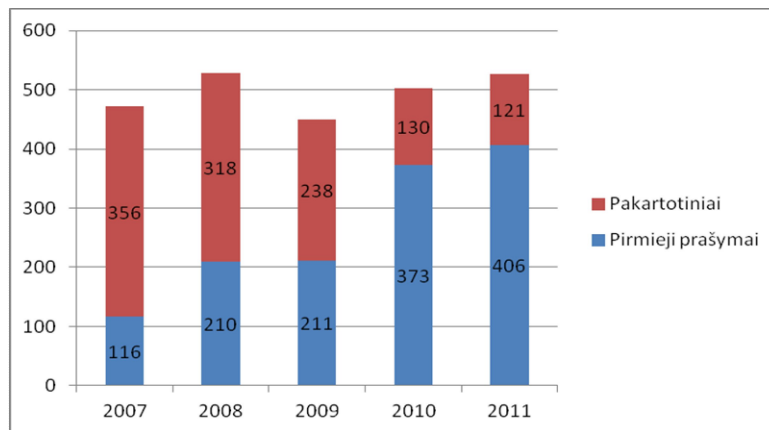
Stiprinant bendradarbiavimą tarp kaimyninių Šengeno erdvės valstybių sienos apsaugos tarnybų, siekiant užkardyti nelegalios migracijos procesus per vidaus sienas, taip prisidedant prie bendro visų Šengeno erdvės šalių saugumo, 2011 m. gruodžio 7 d. **pasirašytas susitarimas tarp Lietuvos ir Lenkijos sienos apsaugos tarnybų bei policijos dėl bendro patruliavimo.**

7. Prieglobstis

Siekdama prisidėti prie solidarumo ir teisingo atsakomybės pasidalijimo tarp Europos Sąjungos valstybių narių ir atsižvelgdama į Europos Komisijos bei Maltos Respublikos siūlymą prisijungti prie Maltos rengiamo projekto dėl užsieniečių, atvykusių iš trečiųjų šalių, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, perkėlimo iš Maltos į kitas Europos Sąjungos valstybes nares, **Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2011 m. rugsėjo 14 d. nutarimu pritarė Lietuvos Respublikos dalyvavimui prieglobsčio prašytojų iš Maltos Respublikos perkėlimo projekte.** Nuspręsta perkelti iš Maltos Respublikos į Lietuvos Respubliką iki 6 prieglobsčio prašytojų, išnagrinėti jų prašymus dėl prieglobsčio suteikimo, suteikus prieglobstį Lietuvoje teisės aktų nustatyta tvarka organizuoti jų integraciją į valstybės gyvenimą.

2011 m. buvo pateikti 527 prieglobsčio prašymai Lietuvos Respublikoje – tai 5 proc. daugiau nei 2010 m. ir 15 proc. daugiau nei 2009 m. Pažymėtina, kad pirmųjų prašymų skaičius nuo 2007 m. nuolat didėja, o pakartotinių prašymų skaičius sumažėjo, palyginti su 2009 ir 2010 m., atitinkamai 45 ir 7 proc. Tokia tendencija pastebima jau kelerius metus³⁶.

4 grafikas. Pateiktų prieglobsčio prašymų skaičius 2007 – 2011 m.

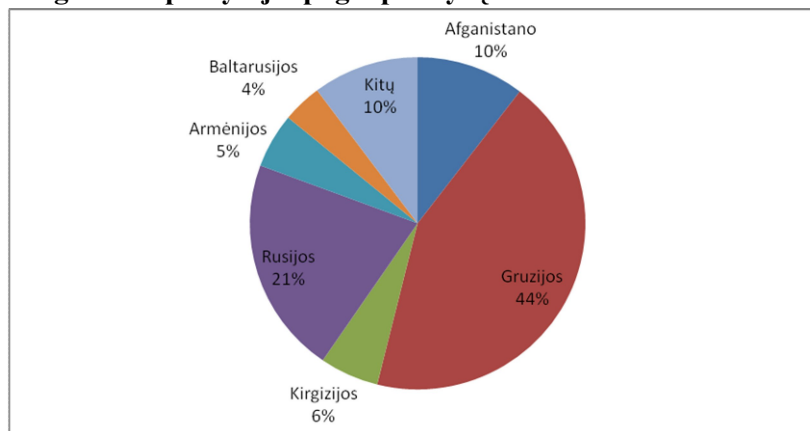
Šaltinis: Migracijos departamentas

2011 metais buvo pateikta prašymų dėl prieglobsčio iš 26 šalių³⁷. (Daugiausia prašymų pateikė Gruzijos piliečiai.

³⁶ Migracijos departamento Prieglobsčio reikalų skyriaus ataskaita „Prieglobstis Lietuvos Respublikoje 2011 metais“

³⁷ Ši skaičių sudaro tiek prašymai, pateikti pirmą kartą, tiek pakartotiniai prašymai

5 grafikas. Prieglobsčio prašytojai pagal pilietybę 2011 m.

Šaltinis: Migracijos departamentas

2011 metais papildoma apsauga Lietuvos Respublikoje suteikta 88 asmenims (2010 m. – 110, 2009 m. – 221, 2008 m. – 350), pabėgėlio statusas suteiktas 7 užsieniečiams, iš jų 5 Baltarusijos, 2 Afganistano piliečiams (2010 m. – 1, 2009 m. – 11, 2008 m. – 14).

Įvykiai Šiaurės Afrikos valstybėse 2011 m. praktiškai neturėjo įtakos prieglobsčio prašytojų srautams (2011 m. buvo gauti 2 Libijos piliečių prašymai suteikti prieglobstį Lietuvoje, ankstesniais metais Libijos piliečių prieglobsčio prašymų nebuvo gauta)³⁸.

8. Nelydimi nepilnamečiai

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministras 2011 m. rugpjūčio 26 d. priėmė užsieniečių apgyvendinimo Pabėgėlių priėmimo centre sąlygų ir tvarkos pakeitimus³⁹, pagal kuriuos šiame centre reglamentuojamas visų nelydimų nepilnamečių apgyvendinimas (iki tol buvo reglamentuotas tik nelydimų nepilnamečių prieglobsčio prašytojų apgyvendinimas centre). 2011 metais Pabėgėlių priėmimo centre gyveno 22 nelydimi nepilnamečiai, kurie pateikė prieglobsčio prašymą (2011 m. gauta 10 prašymų, iš jų 8 pateikti Afganistano, 2 Gruzijos piliečių) ir 1 nelydimas nepilnametis užsienietis ne prieglobsčio prašytojas.

9. Visuotinis požiūris į migraciją

Lietuvos, Lenkijos ir Rusijos Federacijos bendradarbiavimo per sieną programų lėšomis **įgyvendinami projektai pasienio regionuose, siekiant spartesnio socialinio ir ekonominio pasienio regionų vystymosi** įvairiose srityse (turizmo plėtra, žmogiškojo potencialo vystymas, socialinių-kultūrinių ryšių stiprinimas ir bendruomenių vystymas, pasienio regionų susisiekimo gerinimas ir kt.).

³⁸ Ten pat. Taip pat Migracijos departamento 2010 metų migracijos metraščio duomenys

³⁹ Valstybės žinios, 2011, Nr. 107-5078

2011 m. vystomojo bendradarbiavimo ir paramos demokratijai programos lėšomis įgyvendinti 107 projektai⁴⁰, kuriais remtos ES Rytų partnerystės šalys (Armėnija, Azerbaidžanas, Baltarusija, Gruzija, Moldova, Ukraina), taip pat Afganistanas ir Palestina.

10. Europos Sąjungos teisės aktų įgyvendinimas

2008 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva **2008/115/EB** dėl bendrų nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių grąžinimo standartų ir tvarkos valstybėse narėse – perkelta (įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimai priimti 2011 m. gruodžio 22 d.)

2009 m. gegužės 25 d. Tarybos direktyva **2009/50/EB** dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir apsigyvenimo sąlygų siekiant dirbti aukštos kvalifikacijos darbą – neperkelta (įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimo projektą numatoma svarstyti 2012 m.)

2009 m. birželio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva **2009/52/EB**, kuria numatomi sankcijų ir priemonių nelegaliai esančių trečiųjų šalių piliečių darbdaviams būtiniausi standartai – nepilnai perkelta (2011 m. gruodžio 23 d. priimtu įstatymu papildytas Baudžiamasis kodeksas, Nelegalaus darbo draudimo įstatymo projektą ir įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimo projektą numatoma svarstyti 2012 m.)

2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva **2004/38/EB** dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičianti Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir naikinanti Direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB – perkelta, tačiau tikslinamos kai kurios nuostatos (įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimo projektą numatoma svarstyti 2012 m.)

2003 m. lapkričio 25 d. Tarybos direktyva **2003/109/EB** dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso – perkelta, tačiau tikslinamos kai kurios (įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimo projektą numatoma svarstyti 2012 m.)

2008 m. balandžio 18 d. Tarybos reglamentas **(EB) Nr. 380/2008**, iš dalies keičiantis Reglamentą (EB) Nr. 1030/2002, nustatantį vienodą leidimų apsigyventi trečiųjų šalių piliečiams formą – vidaus reikalų ministro 2011 m. liepos 14 d. įsakymu Nr. 1V-519 patvirtinta Leidimo gyventi Lietuvos Respublikoje blanko privalomoji forma (nuo 2012 m. sausio 9 d. užsieniečiams pradėti išduoti biometriniai dokumentai – Lietuvos Respublikos ilgalaikio gyventojų leidimai gyventi Europos Bendrijoje, leidimai laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje ir Europos Sąjungos piliečio šeimos nario leidimo gyventi šalyje kortelės)

2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas **(EB) Nr.810/2009**, nustatantis Bendrijos vizų kodeksą (Vizų kodeksas)⁴¹ – vidaus reikalų ministro ir užsienio reikalų ministro 2011 m. kovo 24 d. įsakymu Nr. 1V-233 / V-66 patvirtintas Dokumentų vizai gauti pateikimo, vizos išdavimo, panaikinimo, konsultavimosi, bendradarbiavimo su išorės paslaugų teikėjais, komercinio tarpininko akreditavimo ir kvietimo patvirtinimo tvarkos aprašas.

⁴⁰ Daugiau informacijos <http://www.orangeprojects.lt/site/>.

⁴¹ Valstybės žinios, 2011, Nr. 38-1832.

Šaltiniai

Lietuvos Respublikos Konstitucija, Žin., 1992, Nr. 33-1014;
Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymas, Žin., 2010, Nr. 144-7361;
Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl užsieniečių teisinės padėties“, Žin., 2004, Nr. 73-2539 (su pakeitimais);
Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas, Žin., 2000, Nr. 89-2741 (su pakeitimais);
Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas, Žin., 1985, Nr. 1-1 (su pakeitimais)

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 13 d. nutarimas „Dėl teisės aktų, reguliuojančių Lietuvos Respublikos pilietybės santykius, nuostatų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“, Žin., 2006, Nr. 123-4650

Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtinta Prekybos žmonėmis prevencijos ir kontrolės 2009-2012 metų programa, Žin., 2009, Nr. 112-4761

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. balandžio 27 d. nutarimas Nr. 476 „Dėl Paramos teikimo į antrosios pakopos nuolatinės studijų formos studijų programas Lietuvos aukštosiose mokyklose priimtų užsieniečių studijoms tvarkos aprašo pavirtinimo“, Žin., 2011, Nr. 50-2440

Pabėgėlių priėmimo centro nuostatai, patvirtinti socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005 m. rugpjūčio 18 d. įsakymu Nr. A1-234 (2011 m. rugpjūčio 26 d. įsakymo redakcija);

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. vasario 2 d. įsakymu Nr. V-178 patvirtinta Aukštojo mokslo tarptautiškumo skatinimo 2011–2012 metų programa ir jos įgyvendinimo priemonių planas, Žin., 2011, Nr. 16-785 (su pakeitimais)

Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro ir Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro 2011 m. kovo 24 d. įsakymu Nr. 1V-233/V-66 patvirtintas Dokumentų vizai gauti pateikimo, vizos išdavimo, panaikinimo, konsultavimosi, bendradarbiavimo su išorės paslaugų teikėjais, komercinio tarpininko akreditavimo ir kvietimo patvirtinimo tvarkos aprašas, Žin., 2011, Nr. 38-1832

Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ pakeitimo įstatymo projektas Nr. XIP-2360(2), Seime užregistruotas 2011-10-11

Lietuvos Respublikos nelegalaus darbo draudimo įstatymo projektas Nr. XIP-3383(2), Seime užregistruotas 2012-01-31

Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Apsisprendimo laikotarpio, per kurį užsienietis, kaip esanti ar buvusi su prekyba žmonėmis susijusių nusikaltimų auka, turi priimti sprendimą, ar bendradarbiauti su ikiteisminio tyrimo įstaiga ar teismu, suteikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ projektas Nr. 11-4043-05

<http://www.lrs.lt>

<http://www.policija.lt>

<http://www.lvat.lt>

<http://www.migracija.lt>

<http://www.pasienis.lt>

<http://www.ldb.lt>

<http://www.prokuraturos.lt>

<http://www.iom.lt>

<http://verslozinios.lt>